

VASEMMISTOLIITON PIENYRITTÄJÄOHJELMA

**vasemmisto
vänster**

SISÄLLYS

- 3 1. Johdanto
- 5 2. Yrittäjyyden muotokuva 2000-luvulla
- 8 3. Pienyrittäjyyden haasteet ja parannuskeinot
 - 3.1. Yrittäjän sosiaaliturva ja eläketurva
 - 3.2. Ensimmäisen työntekijän palkkaaminen ja sairastamisen kulut
 - 3.3. Arvonlisäverotuksen uudistaminen
 - 3.4. Maahanmuuttajien yrittäjyyspalvelut
 - 3.5. Itsensätyöllistäjien järjestäytymisoikeus
 - 3.6. Epäreilun kilpailun kitkeminen
- 14 4. Osuustoiminnallinen ja yhteiskunnallinen yrittäjyys
- 16 5. Vasemmistoliiton vaatimukset pienyrittäjän aseman parantamiseksi

1. JOHDANTO

Vasemmistoliitto tekee yrittäjäpolitiikkaa, joka edistää aidosti yrittäjien asiaa. Tässä ohjelmassa käymme läpi, miten vasemmistoliitto parantaisi yrittäjän ja erityisesti pienyrittäjän asemaa. Suurin osa Suomen yrittäjistä on pien- tai yksinyrittäjiä, ja yrittäjien määrä on kasvussa. Yhä useampi yrittäjä on myös maahanmuuttaja.

Vasemmistoliitto näkee yrittäjät monimuotoisena ryhmänä, jossa kaikkien yrittäjien edut eivät aina ole samansuuntaisia. Yrityksen koosta, tarkoituksesta ja toimialasta riippuen eri yrittäjät hyötyvät erilaisista politiikkatoimista. Oikeiston yrittäjäpolitiikassa kuuluu suuryritysten ja raharikkaiden ääni. Tämä syö usein mahdollisuuksia paikalliselta ja kotimaiselta yrittäjyydeltä ja suosii sen sijaan globaalisti toimivia pääomavaltaisia yrityksiä, kun suuryritykset voivat hyödyntää huonosti kohdennettua yrityspolitiikkaa kasvattamaan entisestään kilpailuasemaansa suhteessa pienempiin yrityksiin. Vasemmistoliitto edistää toimia, jotka kannustavat yrittäjyyteen ja luovat reilua yhteiskuntaa myös pienyrittäjien näkökulmasta. Vasemmistoliiton yrittäjäpolitiikan kulmakivenä on pienyrittäjien aseman ja kilpailukyvyn vahvistaminen suhteessa ylikansallisiin yrityksiin.

Vasemmistoliitto näkee yrittäjät yhteiskunnallisena voimavarana. Yrittäjät huolehtivat monista jokapäiväisistä tarpeistamme ja kehittävät yhä uusia tapoja toimia tehokkaasti ja laadukkaasti. Yrittäjillä on usein herkkä tuntuma yksilöllisiin ja paikallisiin tarpeisiin, ja myös vihreä siirtymä tarvitsee uutta yrittäjyyttä taakseen.

Ilman yrittäjien talouteen tuomaa luovuutta, joustavuutta ja toiminta-

varmuutta yhteiskunta ei toimisi ja kehittyisi. Silti yrittäjän toimeentulo jää liian usein niukaksi, eikä yrittäminen ole niin itsenäistä ja turvattua kuin se voisi parhaimmillaan olla. Erityisesti pien- ja yksinyrittäjien tilanne on usein tiukka ja jopa kohtuuton. Pitkää päivää tekevät ja omista tarpeistaan tinkivät yrittäjät ovat syystäkin pettyneitä politiikkaan.

Vasemmistoliitto haluaa, että yrittäjäyys on aidosti jokaisen oma valinta ja että yrittäminen on kannattavaa ja palkitsevaa. Hyvään yrittäjyyteen kuuluu riittävän toimeentulon lisäksi itsenäinen elämänhallinta sekä mahdollisuus oman työn kehittämiseen ja elinikäiseen kouluttautumiseen. Oikeiston hellimän yrittäjäpuheen sijaan yrittäjät tarvitsevat aitoja tekoja, jotka parantavat yrittäjien ja varsinkin pienten yrittäjien yhteiskunnallista asemaa ja toimintamahdollisuuksia.

Vasemmistoliitto näkee, että kahtiajako yrittäjiin ja palkansaaajiin on usein harhaanjohtava. Moni yrittäjä on markkinoiden ja pääomakeskittymien armoilla työntekijöiden tavoin. Monessa pienessä yrityksessä työntekijät kokevat olevansa samassa veneessä yrityksen omistajien kanssa. Pienet ja keskisuuret yritykset ovat merkittäviä työllistäjiä. Usein, alasta riippuen, pienemmät yritykset ovat moninkertaisia työllistäjiä verrattaessa suuryrityksiin esimerkiksi tarkastelemalla henkilöstökulujen suhdetta liikevaihtoon.

Uusliberaali politiikka on vahvistanut globaalisti toimivien sijoittajien ja yritysten valtaa kotimaan markkinoilla ja paikallistalouksissa. Kansallisvaltioista on tullut oikeistokielellä ”sijoitusympäristöjä”, jotka kilpailevat globaaleista pääomista. Vasemmistoliitto haluaa säännellä tätä kilpailua reiluilla ehdoilla ja purkaa pääomakeskittymien valtaa demokraattisen talouden hyväksi. Uusliberaalin globalisaation kärsijöitä ovat niin yrittäjät ja työntekijät kuin kuluttajat ja luontokin. Kansallisen sääntelyn lisäksi on tärkeää kehittää EU-tasoista taloudellista sääntelyä. Tähän kuuluvat niin työoikeudet ja työehdot kuin pienyrittäjänkin asemasta huolehtiminen, sekä itsensä työllistäjien järjestäytymisoikeus.

Myös alustatalouteen liittyy haasteita, joiden ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ratkaiseminen edellyttää hyvää yrittäjäpolitiikkaa. Alustatalouteen kytkeytyvä pakkoyrittäjäyys on leviämässä yhä uusille toimialoille, mikä vääristää työmarkkinoita ja tarjoaa epäreilua kilpailuetua sitä hyödyntäville toimijoille. Vasemmistoliitto haluaa kitkeä työsuhteiden naamioinnin yrittäjyydeksi, sillä yrittäjyyden on oltava aina aidosti ihmisen oma valinta. Talouden reiluilla säännöillä voidaan luoda mahdollisuuksia yhteiskuntavastuullisesti ja paikallisesti toimiville yrittäjille. Lainsäädännön lisäksi julkinen valta voi paikallistasoa myöten edesauttaa yrittäjien toimintamahdollisuuksia kehittämällä esimerkiksi yritysneuvontaa ja -rahoitusta sekä tekemällä strategisia hankintoja.

Hyvin säännellyillä markkinoilla yrittäjien välinen kilpailu on reilua, eikä yritysten omistus keskity harvoille. Vasemmistoliitto rakentaa demokraattista taloutta, jossa kaikilla on taattu toimeentulo eikä kukaan jää sosiaalisen turvaverkon ulkopuolelle. Hyvinvoivalla yrittäjällä on edellytykset olla myös hyvä työnantaja. Yhteisöllisyys ja yhteiskunnallinen vastuullisuus ovat yrittäjyyteenkin liittyviä hyveitä.

2. YRITTÄJYYDEN MUOTOKUVA 2000-LUVUN SUOMESSA

Yrittäjyyden kuva muuttuu jatkuvasti. Yrittäjyys on moninaista, eivätkä kaikkien yrittäjien edut ole samanlaisia. Etenkin pienyrittäjyyden ja yksinyrittäjyyden osuutta ja merkitystä yrittämisen kokonaiskuvassa on syytä kirkastaa. Pienyrittäjyys ja yksinyrittäjyys vaikuttavat paljon kansantalouden kokonaiskuvaan, mikä jokaisen kansalaisen ja päättäjän on syytä tiedostaa ja ottaa huomioon.

Suomessa toimii mikroyrityksiä (alle 10 työntekijää), pieniä (10-50 työntekijää) ja keskisuuria (50-250 työntekijää) yrityksiä sekä suuryrityksiä (enemmän kuin 250 työntekijää). Valtaosa Suomessa toimivista yrityksistä on pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Näiden merkitys talouden kokonaiskuvassa riippuu yrityksen koosta ja taloudellisesta tuottavuudesta.

Vuonna 2022 Suomessa toimi 571 742 yritystä. Mikro- ja yksinyrittäjiä tästä oli 551 539, mikä on kaikkiaan 96,5 % yrityksistä. Pienten ja keskisuurten sekä suurten yritysten määrä vuonna 2022 oli 20 010 kappaletta. Yksinyrittäjiä oli keskimäärin 240 000. Yrityksiä perustettiin 41 099 ja niitä lopetti 29 802.¹

Noin puolet kaikista Suomen yrityksistä (287 000) toimi palvelualoilla. Toiseksi eniten (131 000) yrityksiä toimi alkutuotannon aloilla. Kaupan aloilla yrityksiä toimi 56 000, rakennusaloilla 55 000 ja teollisuudessa noin 33 000.

Yritysten työllistävyys

Yksi tapa arvioida yrityskenttää on tarkastella sen vaikutusta Suomen työllisyyteen. Suomen kaikista työllisistä peräti 13,5 % on yrittäjiä. Ti-

lastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan yrittäjyys on Suomessa yleisempää kuin muissa Pohjoismaissa tai Virossa. Yrittäjien osuus työllisistä on pysytellyt 12–14 % välillä viimeisten kymmenen vuoden aikana. Se on suurin piirtein saman verran kuin Euroopassa keskimäärin.

Yrittäjäksi ryhtymiseen vaikuttavat motivaatiotekijät ovat Suomessa samoja kuin EU-maissa yleisestikin: sopiva tilaisuus, alan käytäntö, joustavuus työajoissa ja perheyriksen jatkaminen. Suomessa yritystoiminta vaikuttaa tilastojen valossa olevan houkuttelevampaa kuin verrokimaissa ja täällä myös halutaan myös pysyä yrittäjinä.

Yksi suurimmista muutoksista suomalaisessa yrittäjyydessä viime vuosina on ollut työnantajayrittäjien määrän väheneminen ja erilaisten laskutuspalveluiden kautta tapahtuvan yksinyrittämisen eli niin sanotun kevytyrittäjyyden lisääntyminen.

Laskutuspalveluita käyttävien yksinyrittäjien määrä on kasvanut vuodesta 2019 yli 80 prosentilla, ja heitä oli Suomessa vuonna 2022 noin 60 600. Samalla kun yksinyrittäjien osuus nousi 73 %:iin edellisen vuoteen verrattuna, työnantajayrittäjien osuus kaikista yrittäjistä laski kaksi prosenttiyksikköä 27 %:iin. Vuonna 2021 yrityksistä oli työnantajayrittäjiä noin 88 000, mikä oli 10 000 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Koko 2000-luvun nimenomaan pienet ja keskisuuret yritykset ovat olleet ne, missä uusia työpaikkoja on avautunut. (lähde: Suomen yrittäjät)

Vuosina 2001–2019 pienet ja keskisuuret yritykset loivat työpaikkoja yli 160 646 henkilölle. Näistä 81 095 työpaikkaa syntyi alle 50 henkilön yrityksiin. Yritysten 445 miljardin euron liikevaihdosta yli puolet (57,5 %) syntyi pk-yrityksissä, ja pk-sektorin osuus bruttokansantuotteesta oli runsaat 40 prosenttia. (lähde: Suomen yrittäjät)

Lyhyesti sanottuna yksinyrittäjyys on merkittävä yrittämisen muoto, samalla kun yrittäjyyteen usein liitetty työnantajuus on laskussa. Näennäisyrittämisen muodot ovat lisääntyneet ja osaltaan vähentäneet työsuhteisten työntekijöiden määrää yrityksissä. Näennäisyrittäminen on yleistymässä etenkin alustatalouden piirissä.

Kasvavat ja hiipuvat alat

Isossa kuvassa Suomi on muuttunut maatalousmaasta ja teollisuusyhteiskunnasta kaupungistuneeksi palvelutaloudeksi. Suomen bruttokansantuotteesta karkeasti kaksi kolmasosaa tulee yksityisistä ja julkisista palveluista, vähän alle kolmannes teollisuudesta ja muutama prosentti alkutuotannosta. Hiipuvia aloja tällä hetkellä ovat erityisesti maatalous ja metsäteollisuus, jotka perinteisesti ovat olleet nimenomaan suuria työllistäjiä, erityisesti kaupunkien ulkopuolella.

Lähiuosina asuntorakentamisen ja siihen liittyvien oheispalvelujen odotetaan myös vähenevän voimakkaasti. Julkisen uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen odotetaan kuitenkin vetävän vielä kohtuullisesti.

Kasvupotentiaalia löytyy luovien alojen yrityksistä ja yrittäjistä. Lisäksi kasvua löytyy metalliteollisuuden, kaupan alan sekä elektroniikkateollisuuden parista. Suunnitellut investoinnit EU-alueen omaan elektroniikan valmistukseen, kohdistuen erityisesti kriittisiin komponentteihin, luovat todennäköisesti uusia työpaikkoja Suomeen, jossa on jo valmiiksi alan perinteitä ja osaamista.

Sukupuolten väliset erot yrittämisessä

Vuonna 2022 yrittäjämiehiä oli 218 000, kun taas yrittäjänaisia oli 110 000. Naisten osuus kaikista yrittäjistä oli 34 %, yksinyrittäjistä 38 % ja työnantajayrittäjistä 21 %. Miesten osuus työnantajayrittäjistä kasvoi vuonna 2022 yhdellä prosenttiyksiköllä 79 %:iin edellisvuoteen verrattuna.

Pienyrittäjiä, yksinyrittäjiä ja mikroyrittäjiä koskevista tilastoista näkee selvästi, että miesten ja naisten perustamien yritysten mahdollisuudet työllistää ovat keskenään erilaiset, ja naisten yrittäjäyys painottuu yksinyrittämiseen. Vaikeat ajat taloudessa pakottavat erityisesti naisvaltaisten alojen yrittäjiä lopettamaan toimintansa kannattamattomana. Esimerkiksi vuoden 2024 alussa terveys- ja sosiaalipalvelut --toimialalla lopettaneiden yritysten määrä oli 1,5-kertainen edelliseen vuoteen verrattuna.

Yrittäjäköyhyys

Tilastokeskuksen mukaan päätoimisen toiminimiyrittäjän keskimääräinen vuositulo (brutto) vuonna 2021 oli 9 366 €, maatalousyrittäjän 12 425 € ja muiden osakeyhtiöyrittäjien 34 400 €.

Yrittäjät Suomessa 2017 -raportin ja Suomen Yrittäjien kyselyn mukaan yrittäjät ovat yliedustettu ryhmä kaikkein vähiten ansaitsevien joukossa. Joka viides yrittäjä kuuluu tulonjaossa vähiten ansaitsevaan kymmenykseen, ja yli puolet yrittäjistä jää ansioissaan alle mediaanitulojen.

Katsottaessa yrittäjäyden todellisuutta mielikuvat rikkaista yrittäjistä ovat siis vääristyneitä. Köyhä yrittäjä on pikemminkin normi kuin poikkeus. Rikkaus keskittyy tässäkin harvojen käsiin. Yrittäjäköyhyys on kipeä ongelma, koska päätoimisella yrittäjällä ei ole samanlaista sosiaaliturvaa kuin palkansaajilla. Hän saattaa joutua selviytymään pienillä tai epäsäännöllisillä tuloilla ilman turvaverkkoja, kuten työttömyysturvaa tai sairauslomakorvauksia.

3. PIENYRITTÄJYYDEN HAASTEET JA PARANNUSKEINOT

3.1. YRITTÄJÄN SOSIAALITURVA JA ELÄKETURVA

Suomessa eläkepolitiikkaa on valmisteltu perinteisesti kolmikantaisesti työmarkkinajärjestöjen välillä, minkä takia isojen työnantajayrityksien näkökulma on korostunut pienyrittäjien kustannuksella. Yrittäjän sosiaaliturva perustuu tällä hetkellä yrittäjän maksamaan yrittäjäeläkemaksuun (YEL), jonka minimi vuonna 2024 oli noin 190 euroa kuukaudessa. Sairauspäiväraha tämän suuruisella YEL-maksulla on 19 euroa päivässä. Myös yrittäjän sosiaaliturva on sidottu YEL-maksuun ja se vaikuttaa suoraan esimerkiksi asumistukeen, sairaus- ja vanhempainpäivärahaan sekä kotona asuvien lasten opintotukeen.

Yrittäjien eläkemaksun suuruus perustuu nykyisin niin sanottuun kokonaisharkintaan, jossa huomioidaan esimerkiksi toimialan yleinen palkkataso ja yrityksen liikevaihto. Sen lisäksi, että käytäntö on epäselvä, monissa tapauksissa pienituloisten yrittäjien maksutaso muodostuu niin raskaaksi, ettei siitä selviäminen ole realistista.

YEL-vakuutusta on kehitettävä siten, että YEL-maksu perustuisi lähtökohtaisesti yrittäjän todellisiin tuloihin tulorekisterin mukaan ja voitaisiin tasata vuosittain verotuksen valmistuttua. Tämä turvaisi pienituloisille yrittäjille nykyistä kohtuullisemman maksutason ja estäisi samalla niin sanotun alivakuuttamisen. Koko järjestelmän lähtökohtana on, että markkinoilla ei halpuutettaisi työpanosta suhteessa muihin palkansaajiin ja luotaisi tulonalennuskierrettä kohti pohjaa ja epäreilua kilpailuasetelmaa. Vasemmistoliitto ajaa yrittäjätuloihin ja palkansaajatuloihin liittyvien maksujen yhdenmukaistamista.

YEL-vakuutuksen voi päättää väliaikaisesti, jos yrittäjän sairausloma kestää useita kuukausia. Lyhyemmän sairausloman aikana maksu pitää maksaa. Jos yrittäjä maksaa esimerkiksi 22 000 euron vuositulon mukaan YEL-maksua noin 445 euroa kuukaudessa, niin hän saa 1283 euroa sairauspäivärahaa. Kun tästä lasketaan pois 20 % verot sekä YEL-maksu, niin sairauspäivärahasta jää käteen noin 580 euroa.

Nykyisellään yrittäjä kohtaa sosiaaliturvaa hakiessaan liian helposti epäselviä käytäntöjä ja viranomaismielivaltaa. Todistustaakka valituksissa jää helposti yrittäjälle. Joissakin tapauksissa yrittäjän työtulo on arvioitu suuremmaksi kuin yrityksen liikevaihto. Se ei jätä mahdollisuutta selviytyä YEL-maksusta, joka on lisäksi suoraan ulosottokelpoinen.

Vasemmistoliitto ehdottaa, että YEL-järjestelmää parannettaisiin siten, että YEL-maksu lakkaisi automaattisesti yli kuukauden kestävien sairauslomien ajalta, ja lyhyiden sairauslomien aikana (alle 10 päivää) päiväkohmainen korvaus olisi aina vähintään sama kuin työmarkkinatuella ollessa.

Yrittäjämäisesti toimiville ammatinharjoittajille Vasemmistoliitto ehdottaa yhdistelmävakuutuksen käyttöönottoa. Nykyään yrittäjämäisesti toimivat ammatinharjoittajat ovat usein väliinputoajia, joille ei ole omaa yhtenäistä vakuuttamisen tapaa. Osa kuuluu TYEL-, osa YEL-vakuutuksen ja osa MYEL-vakuutuksen piiriin riippuen siitä, tekeekö työtehtävän palkansaajana, yrittäjänä vai apurahalla.

Keskeinen rakenteellinen valuvika nykyisessä YEL-järjestelmässä on, että yrittäjien eläkkeitä ei ole rahastoitu. Tästä johtuen valtio joutuu nykyisellään maksamaan noin 500 miljoonaa euroa vuodessa eläkkeitä eläkkeellä oleville yrittäjille. Rahastoinnin edellytykset on selvitettävä pikaisesti. Tämä se antaisi paremmat edellytykset yrittäjän sosiaaliturvan kehittämiselle ja keventäisi valtion maksutaakkaa tulevaisuudessa.

Järjestelmän rakenteiden parantamiseksi olisi syytä keskittää YEL-maksut yhdelle valtiolliselle eläkevakuutusyhtiölle, esimerkiksi nykyiselle Maatalousyrittäjien eläkelaitos Melalle. YEL-asioiden keskittäminen toisi säästöjä ja edistäisi yrittäjien tasapuolista kohtelua, kun kaikille vakuuteuille luotaisiin yhdenmukaiset pelisäännöt ja viranomaiskäytänteet.

Yrittäjän sosiaaliturvan ja eläkevakuuttamisen lisäksi yrittämisen epävarmuutta ja yrittäjäköyhyyttä voidaan ehkäistä varmistamalla, että yrittäjällä on aina mahdollisuus saada tukea ja neuvontaa liiketoimintansa kehittämiseen ja taloudellisen tilanteeseensa parantamiseen. Kyse on toimivan yrittäjäneuvonnan lisäksi kunnallisista yrittäjäpalveluista ja esimerkiksi paikallisten yrittäjäverkostojen kehittämisestä.

Perustulo toimeentulon perustana hyödyttäisi huomattavasti yrittäjiä ja aivan erityisesti yksinyrittäjiä ja kevytyrittäjiä. Perustulo olisi yrittäjän jatkuva starttiraha, joka mahdollistaisi riskinottoa ja kehitystyötä sekä toisi yrittäjyyteen toimintavarmuutta ja pitkäjänteisyyttä. Perustulo olisi panostus uuden talouden rakentamiseen ja turvaisi toimeentulon hiljaisimpina kautena, esimerkiksi kausiyrittäjille. Askeleena kohti perustuloa ja yrittäjien sosiaaliturvan vahvistamiseksi vasemmistoliitto laajentaisi työmarkkinatuen yrittäjille korona-aikana tehdyn poikkeuksen mukaisesti.

Tutkitaan mahdollisuutta uuteen mikroyrittäjän eläkemaksuun (mYEL), jossa annetaan mikroyrittäjille yritysmuodosta riippumatta mahdollisuus maksaa itselleen palkkaa yksityisottojen sijaan.

3.2. ENSIMMÄISEN TYÖNTEKIJÄN PALKKAAMINEN JA SAIRASTAMISEN KULUT

Menestyvillä yrityksillä on myös työllistävä vaikutus. Usein ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen on kuitenkin tarpeettoman korkea kynnys. Vaikka yrittäjällä voi olla paljon töitä, joita hän ei ehdi tai osaa hoitaa itse, on työntekijän palkkaaminen myös iso taloudellinen riski. Jos yrityksen kasvu jääkin vajaaksi, työntekijän työllistäminen ei maksa itseään takaisin. Asiaan liittyy myös byrokratiaa, jonka opetteleminen on vaativaa ja vie niin ikään oman aikansa.

Ensimmäisen työntekijän palkkaamista pidetään yleensä kuitenkin ratkaisevana vaiheena siinä, että yksinyritys voi kehittyä suuremmaksi. Yritys voi elää ikään kuin välitilassa, jossa rahat eivät välittömästi riitä työntekijän palkkaamiseen, mutta jos yrityksellä olisi työntekijä, niin se voisi hyvinkin kasvattaa tuottavuuttaan työntekijän palkan kattamiseen ja ehkä enempäänkin.

Kun yritys menestyy, se luo työpaikkoja muillekin kuin itse yrittäjälle. Jotta ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen ei liittyisi niin suurta kynnystä, valtio täytyy huojentaa eri tavoin työnantajan velvoitteita. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi porrastamalla työnantajamaksuja yrityksen liikevaihdon mukaan, mutta kuitenkin siten, ettei porrastus söisi kannustinta kasvattaa liikevaihtoa.

Vaihtoehtoinen ratkaisu voisi olla määräaikainen vapautus työnantajamaksuista tai osasta niistä, jotta yrityksellä olisi paremmat edellytykset saada toiminta käyntiin ensimmäisen työntekijän kanssa. Määräajan on oltava riittävän pitkä, että sillä olisi todellista vaikutusta uuden toiminnan saamiseksi riittävän kannattavaksi suhteessa työntekijästä ja toiminnan laajentumisesta koituviin uusiin kuluihin.

Vasemmistoliitto ei hyväksy Orpon hallituksen valmistelemaa ensimmäisen sairauspoissaolon palkattomuutta, joka aiheuttaa turhaa vastakkainasettelua työntekijöiden ja työnantajien välillä, ja voi jopa lisätä sairauspoissaolojen määrää kun töihin tullaan kipeänä. Sen sijaan Kela voisi korvata työntekijän sairastumisesta aiheutuvat kulut työnantajalle jo kolmen sairauspäivän jälkeen nykyisen kymmenen sijasta. Tämä voitaisiin rahoittaa tekemällä maltillinen korotus työnantajan sairausvakuutusmaksuun, jolloin suuret työnantajat rahoittaisivat nykyistä suuremman osan sairastamisen kuluista ja pienet työnantajat hyötyisivät tästä. Työnantajien omavastuupäivien vähentäminen madaltaisi myös kynnystä ensimmäisen tai ensimmäisten työntekijöiden rekrytointiin.

3.3. ARVONLISÄVEROTUKSEN UUDISTAMINEN JA OHJELMISTOTUKI

Orpon oikeistohallitus on vaikeuttanut yrittäjien asemaa merkittäväillä arvonlisäverokorotuksilla ja poistamalla alle 30 000 euron liikevaihdolla toimivien yritysten alv-alarajahuojennuksen ilman kompensoivia toimia.

Orpon hallituksen yrittäjävihamielinen alv-politiikka on korjattava. Hallituksen tekemä yleisen arvonlisäverokannan nosto 25,5 prosenttiin ja alennetun arvonlisäverokannan nosto 14 prosenttiin tulee laskea aiemmalle tasolle mahdollisimman pian. Erityisesti kansanterveyteen suoraan vaikuttava liikuntapalveluiden arvonlisäverokanta on vakiinutettava nykyistä tasoa pienemmäksi ja tarkasteltava siirtoa nollavero-

kantaan. Samoin tulee ottaa käyttöön esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa käytössä oleva korjaustöiden alempi arvonlisäverokanta.

Alarajahuojennuksen poiston kompensoimiseksi ja yksinyrittäjien tukemiseksi nykyinen alv-velvollisuuden alaraja on korotettava 15 000 eurosta 30 000 euroon. Alle 30 000 euron liikevaihdolla operoivia yrityksiä on Suomessa noin 80 000, ja nämä ovat palveluvoittoisia yhden henkilön yrityksiä. Pienten yritysten ohjelmistohankintoja tulee tukea entisestään yhteistyössä EU:n tukirahoituksen kanssa ja erityisesti toiminnanohjausjärjestelmän (ERP) osalta alle kymmenen henkeä työllistävälle yritykselle on luotava toiminnanohjausjärjestelmän hankintaan 2000 euron arvoinen ERP-seteli.

3.4 ITSENSÄ TYÖLLISTÄJIEN JÄRJESTÄYTYMISOIKEUS

Itsensä työllistäjien määrän kasvu on yksi suurimmista yrittäjyyden kuvaa viime vuosina muuttaneista ilmiöistä. Aina kyse ei ole aidosta yrittäjyydestä, vaan siitä, että jokin yritys työllistää työntekijöitä muodollisesti yrittäjinä, vaikka työnteke ja ansaintamahdollisuudet tosiasiasa ovat ylhäältä johdettuja ja yrityksen määrittämiä. Tällainen näennäisyrittäjyyden muoto on yleistynyt erityisesti alustataloudessa, mutta se koskettaa työelämää yleisemminkin.

Vasemmistoliitto kannattaa itsensä työllistäjien oikeutta järjestäytyä ammattiliittoon. Kanta tukee niin kansainvälisen työjärjestö ILO:n järjestäytymisvapautta koskeva sopimus kuin Euroopan komission linjaus alustatyötä tekevien kollektiivisesta neuvottelumahdollisuudesta.

Järjestäytymismahdollisuutta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta tarvitaan ehkäisemään itsensä työllistäjien kilpailuttamista niin sanotusti pohjamutiin sekä ehkäisemään työsuhteisen työn halpuuttamista naamioimalla se yrittäjätyöksi. Näin suojellaan myös aidon yrittämisen ja yritysten välisten aitojen alihankintasuhteiden tunnistamista.

3.5. MAAHANMUUTTAJIEN YRITTÄJYSPALVELUT

Maahanmuuttajat ovat merkittävä osa suomalaista yrittäjyyttä, ja heidän panoksensa talouteen on arvokas niin työntekijöinä kuin yrittäjinä. Maahanmuuttajien yritystoiminnan edistäminen lisää taloudellista kasvua, työllisyyttä ja verotuloja sekä edistää yhteiskunnallista moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Maahanmuuttajayrittäjien toiminta tuo markkinoille uusia innovaatioita ja tuotteita sekä lisää kilpailua ja monipuolisuutta. Maahanmuuttajien yrittäjyyspalvelut ovat myös tärkeä osa heidän integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Valitettavan usein maahanmuuttajayrittäjyyden taustalla on työmarkkinoiden syrjintä, joka hankaloittaa maahanmuuttajien työllistymistä palkkatyösuhteisiin.

Maahanmuuttajien yrittäjyyspalvelut tarjoavat monipuolisen valikoiman tukipalveluita niille maahanmuuttajille, jotka haluavat perustaa oman yrityksen Suomessa. Näihin palveluihin kuuluvat muun muassa neuvontapalvelut, koulutukset, mentorointi, rahoituksen järjestäminen, verkostoitumismahdollisuudet, kielikoulutus ja muut tarvittavat resurssit. Niiden avulla maahanmuuttajat pystyvät luomaan pohjan oman yritystoiminnan perustamiselle ja menestykselle.

Maahanmuuttajien yrittäjyyspalveluiden kehittämisessä on kuitenkin vielä paljon tehtävää. Monet maahanmuuttajat kohtaavat edelleen oman

yrittäjien perustamisessa esteitä, esimerkiksi kielitaidon puutetta, vaikeuksia rahoituksen järjestämisessä ja kulttuurisia haasteita. Lisäksi tukea ja resursseja tarvittaisiin enemmän yrittäjyyspalveluiden tarjoamiseen eri maahanmuuttajaryhmille, jotta kaikki voisivat hyötyä niistä tasapuolisesti.

Investoimalla maahanmuuttajien yrittäjyyspalveluihin luodaan mahdollisuuksia uudelle kasvulle, työllisyydelle ja innovaatioille sekä edistään yhteiskunnallista moninaisuutta ja yhteisöllisyyttä.

3.6. EPÄREILUN KILPAILUN KITKEMINEN

Globalisoituneessa maailmassa monikansalliset pörssiyhtiöt operoivat markkinoilla omilla ehdoillaan asettaen ne välillä jopa kansallisen lainsäädännön yläpuolelle. Globaalien yritysten valta vaikuttaa suuresti mahdollisuuksiin kehittää kansallisia ja paikallisia talouksia eettisesti ja ekologisesti.

Kilpailuasemansa saavuttamiseksi suuret kansainväliset yritykset turvautuvat halpaan työvoimaan, lapsityövoimaan ja epäinhimillisiin työoloihin sekä ympäristöä tuhoaviin käytäntöihin. Kuluttajat joutuvat hankalaan tilanteeseen valitessaan eettisesti ja ekologisesti tuotettujen tuotteiden ja halvan hinnan väliltä. Vähävaraisella kuluttajalla tätä valinnanmahdollisuutta ei ole, vaan on ostettava tuote, johon on varaa.

Vasemmistoliitto ajaa sellaista markkinoiden sääntelyä, joka takaa tuotannon eettisen ja ekologisen kestävyuden sekä yrittäjien välisen oikeudenmukaisen ja reilun kilpailun. Tämä edellyttää yritysten ekologisen ja eettisen vastuun kasvattamista koko tuotantoketjussa. Epäekologisesta ja epäeettisestä toiminnasta tulee rangaista ja se on estettävä markkinoilla. Reilulla tavalla valmistetun ympäristöystävällisen ruoan pitäisi olla aina kaupan halvin vaihtoehto.

Epäreilun kilpailun kitkeminen on tärkeää niin yrittäjien kuin kuluttajien kannalta. Epäreilu kilpailu vääristää markkinoita ja voi johtaa markkinoiden monopolisoitumiseen, huonoihin palveluihin ja tuotteisiin sekä kuluttajien valinnanvapauden rajoittumiseen. Kuluttajien kannalta on siis tärkeää, että markkinoilla vallitsee reilu kilpailu.

Epäreilu kilpailu voi ilmetä esimerkiksi hintojen keinotekoisena alentamisena, epäasiallisena markkinointina tai kartellitoimintana. Nämä kaikki haittaavat kilpailua ja estävät terveen kilpailuympäristön syntymistä. Epäreilu kilpailu aiheuttaa vahinkoa yrittäjien suurelle enemmistölle, joka toimii markkinoilla reilusti, avoimesti ja vilpittömästi. Tämänkin vuoksi on tärkeää tavoitella reilumpaa ja kestävämpää liiketoimintaympäristöä.

Yksi käytännön esimerkki suuryrityksien haitallisesta vallankäytöstä ovat ylipitkät maksuajat. Noin 40 prosenttia yrityksistä kertoo joutuvansa odottelemaan saataviaan yli 30 päivää. Näistä yrityksistä taas yli puolet kertoo, että lakia ei ole noudatettu, kun on käytetty yli 30 päivän maksuaikoja. Pitkät maksuajat heikentävät etenkin pienten yritysten maksukykyä ja -valmiutta, mikä puolestaan vaikeuttaa niiden mahdollisuuksia kehittää omaa liiketoimintaansa. Jopa neljännes konkurseista johtuu siitä, että yritys ei saa rahojaan ajallaan. Ylipitkät maksuajat tulee kitkeä päivittämällä maksuehtolakia ja lisäämällä viranomaisvalvontaa.

Vasemmistoliitto katsoo, että reilu kilpailu edistää yrittäjyyttä ja laadukasta tuotantoa, edistää kuluttajien valinnanvapautta sekä kansantalouden ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää kasvua. Reilu kilpailu lisää innovaa-

tiota ja kehitystä, alentaa hintoja sekä parantaa tuotteiden ja palveluiden laatua. Kysymys on perimmiltään hyvinvointiyhteiskunnan turvaamisesta.

Suomessa esimerkiksi terveysalan markkinat ovat keskittyneet epä-terveellä tavalla monikansallisille yrityksille, mikä on nostanut hintoja. Vasemmistoliitto haluaa lisätä kilpailuviranomaisten toimivaltuuksia ja resursseja yritysten tasapuolisten toimintaedellytyksien ja kansalaisten ostovoiman turvaamiseksi.

Vasemmistoliitto vaatii, että valtion yritystuet kohdennetaan ekologiseen ja eettiseen toimintaan sekä reilujen kilpailuolosuhteiden edistämiseen. Markkinoiden reiluuden varmistamiseksi on tärkeää tukkia mahdolliset porsaanreiät lainsäädännössä ja varmistaa riittävä valvonta sekä resurssit harmaan talouden torjuntaan. Verovälttely, aggressiivinen verosuunnittelu ja veronkierto vääristävät kilpailua ja haittaavat rehellisesti toimivien yrittäjien menestymisen mahdollisuuksia.

Yrittäjien on kitkettävä epäreilua kilpailua myös omassa toiminnassaan ja toimialallaan esimerkiksi noudattamalla lakeja ja säädöksiä, reilua markkinointia ja hinta- ja laadun vertailua sekä osallistumalla alan kilpailun valvonta- ja valvontaelinten toimintaan. Epäreilun kilpailun kitkeminen edellyttää myös yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa sekä avoimuutta ja rehellisyyttä omassa toiminnassa.

Kaiken kaikkiaan epäreilun kilpailun kitkeminen on tärkeä osa markkinoiden toimintaa. Se edistää terveitä ja reiluja kilpailuolosuhteita sekä suojaa niin yrittäjiä kuin kuluttajia. Yhteistyö ja avoimuus ovat avainasemassa epäreilun kilpailun poistamisessa, ja kaikkien toimijoiden tulee sitoutua tähän tavoitteeseen.

Innovaatorahoituksen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitusta on suunnattava nykyistä enemmän ”autotalliyrityksille” mieluummin kuin jo valmiiksi suurta liikevaihtoa ja voittoa nauttiville yrityksille.

4. OSUUSKUNNAT JA YHTEISKUNNALLINEN YRITTÄJYYS

Osuuskunta on demokraattinen yritysmuoto, jonka tarkoituksena ei ole voitonjako osakkaille ja omistajille, vaan toiminnan kehittäminen jäsentensä taloudelliseksi hyväksi. Osuuskunnat vahvistavat taloudellista demokratiaa ja ne tarjoavat yhteisöllisen tavan harjoittaa liiketoimintaa ja yhteistuotantoa. Osuuskunnilla onkin pitkäaikainen asema vasemmistolaisessa liikkeessä.

Yrittäjyyden näkökulmasta osuuskunta voi olla joko yrittäjien yhteenliittymä tai työosuuskunta, jossa työllistytään työsuhteessa ja jossa osuuskunta toimii työnantajana. Yhdistysten tavoin osuuskunnat ovat osa laajempaa yhteisötaloutta, joka taloudellisen toimeentulon lisäksi vahvistaa yhteisöllistä hyvinvointia.

Osuuskunnat tarjoavat ratkaisuja aikamme haasteisiin. Alustaosuuskunnat voivat olla osaratkaisu alustatyöntekijöiden järjestäytymiseen. Työosuuskunnat ja esimerkiksi tilaosuuskunnat voivat parantaa luovien alojen tekijöiden toimeentulon ja yhteistuotannon mahdollisuuksia. Osuuskunnat lieventävät yrittämiseen liittyviä riskejä ja vahvistavat työntekijöiden toimeentuloa ja yhteisöllisyyttä. Varsinkin työosuuskunnissa työllistymiseen liittyvä viranomaistulkintojen mielivaltaisuus on saatava kuriin, jotta osuuskunnissa voisi työllistyä turvallisesti ja ennakoitavasti.

Yhteiskunnallinen yrittäjyys tarkoittaa liiketoimintaa, jossa ratkotaan yhteiskunnallisia tai ympäristöllisiä ongelmia sekä sitoudutaan läpinäkyvään toimintaan ja voiton käyttämiseen ensisijaisesti yhteiskunnallisen hyvän edistämiseen.

Vasemmistoliitolle niin osuuskunnat kuin yhteiskunnalliset yrityk-

setkin ovat tulevaisuuden yritysmuotoja. Vasemmistoliitto haluaa olla mukana tukemassa 2000-luvun osuuskuntien ja yhteiskunnallisten yritysten kasvua ja työllistävyttä.

Markkinoita on aina ohjattava aktiivisesti kohti yhteiskunnallisesti asetettuja tavoitteita. Vasemmistoliitto haluaa kehittää yhteiskuntavastuullisia markkinoita, jotka auttavat viemään läpi kestävyysmurroksen. Ohjaus voi liittyä esimerkiksi yritysneuvonnan, yrittäjäyyskasvatuksen sekä julkisen, matalan kynnyksen rahoituksen ja hankkeiden kehittämiseen.

Osuuskuntien ja yhteiskunnallisten yritysten vahvuudet julkisen palvelutuotannon kumppanina tulee tunnistaa nykyistä paremmin. Pitemmän päälle on tunnistettava yhteiskunnalliset yritykset omaksi yritysmuodokseen, jota voidaan tukea omalla sääntelyllään.

5. VASEMMISTOLIITON 10+ VAATIMUSTA PIENYRITTÄJYYDEN KEHITTÄMISEKSI

- Yrittäjyyden monimuotoisuus on tunnistettava nykyistä paremmin. Yksin- ja pienyrittäjien sekä maahanmuuttajayrittäjien tarpeet on nostettava yrittäjäpolitiikan etualalle.
- Vahvistetaan yrittäjien sosiaali- ja eläketurvaa sekä edetään kohti perustuloa.
- Ensimmäisen työntekijän palkkaamista on helpotettava suhteuttamalla työnantajamaksuja yrityksen liikevaihtoon ja tarjoamalla aloitteleville työnantajayrittäjille neuvontaa.
- Pienyrityksille työntekijöiden sairastumisesta aiheutuvia kuluja on kevennettävä.
- Arvonlisäveron korotukset on peruttava ja arvonlisäverovelvollisuuden alaraja on nostettava 30 000 euroon.
- Epäreilu kilpailu on kitkettävä julkisista kilpailutuksista ja yritystuista. Yksin- ja pienyrittäjien pitäisi päästä osallistumaan kaikkiin kilpailutuksiin ja yritystukien hakemiseen. Tämä koskee myös osuuskuntien asemaa ja kohtelua suhteessa muihin yritysmuotoihin.
- Kilpailupolitiikkaa on vahvistettava markkinoiden epäterveen keskittymisen torjumiseksi.
- Julkisen sektorin hankintaosaamista on kehitettävä tunnistamaan ja ottamaan huomioon yksin- ja pienyrittäjien sekä yhteisötalouden toimijoiden potentiaali paikallisten palvelujen ja tuotannon kehittäjinä. Julkisten palveluiden kilpailutuksissa on jaettava urakkatyöt osiin, jotta pienemmillä toimijoilla on mahdollisuus ottaa osa-alue vastaan urakasta. Tärkeää on myös hankintojen sosiaalisten ja ympäristöllisten kriteerien vahvempi hyödyntäminen.
- Suuryrityksien laittoman pitkät maksuajat on kitkettävä, jotta yrittäjät saavat rahansa ajallaan.
- Jokaisella rekisteröidyllä yrittäjällä ja yrityksellä tulee olla mahdollisuus avata pankkitili. Yrittäjien mielivaltaiseen kohteluun on puututtava pankkeja koskevalla lainsäädännöllä.
- Pakkoyrittäjyyden kitkemiseksi työllistymistä on tarkasteltava lähtökohtaisesti työsuhdeolettaman näkökulmasta. Työllistyminen on työsuhteista, ellei yritys toisin osoita. Yrityksille on tarjottava neuvontaa työnantajana toimimisesta.
- Kaikessa yrittäjyyskasvatuksessa ja -koulutuksessa on varmistettava osuuskuntien ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden esittelemisen tasavertaisesti muiden yritysmuotojen ja liiketoimintamallien rinnalla. Yritysneuvonnassa on varmistettava osuuskuntia ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä koskeva asiantuntijaosaaminen ja palveluvalmius.

- Kuntien ja hyvinvointialueiden elinkeinopolitiikan kärkitavoitteeksi on otettava yhteiskunnallista yrittäjyyttä tukevien taloudellisten ekosysteemien rakentaminen. Esimerkiksi tarjoamalla tilaratkaisuja, kuten yhteisöllisiä liiketoimitiloja ja toimitiloja, voidaan paikallisesti rakentaa uusia yhdistys- ja yritystoiminnan verkostoja sekä osaamiskeskittymiä. Paikallistasolla voidaan myös rakentaa yhteiskunnallisen yrittäjyyden hautomotoimintaa.
- Tutkitaan mahdollisuutta uuteen mikroyrittäjän eläkemaksuun (mYEL).
- Alle kymmenen henkeä työllistävälle yritykselle luodaan 2000 euron ERP-seteli.

PIENYRITTÄJÄN ASEMAN VAHVISTAMISEKSI VASEMMISTOLIITTO HALUAA:

- Vahvistaa yrittäjien sosiaali- ja eläketurvaa ja edetä kohti perustuloa
- Edistää itsensä työllistämisen järjestäytymisoikeutta
- Kriminalisoida työlainsäädännön kiertämisen pakkoyrittäjyyden kautta
- Helpottaa ensimmäisen työntekijän palkkaamista ja keventää työntekijöiden sairastumisesta pienyrityksille aiheutuvia kuluja
- Uudistaa arvonalisäverotusta
- Parantaa yrittäjän palveluja, erityisesti maahanmuuttajien yrittäjäpalveluja
- Purkaa epäreilua kilpailua markkinoilta
- Kitkeä suuryrityksien laittoman pitkät maksuajat, jotka vaikeuttavat yritysten taloutta
- Vahvistaa osuustoiminnallista ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä